

PŮLSTOLETÍ V PRAŽSKÉM PODZEMÍ

Dne 2. března 2015 uplynulo přesně 50 let od vydání usnesení o rozhodnutí Rady Národního výboru hl. města Prahy (NVP č. 51/65), kterým bylo u tehdejšího Pražského střediska státní památkové péče a ochrany přírody (dnes územní odborné pracoviště Národního památkového ústavu) zřízeno samostatné archeologické pracoviště. Ze statutární činnosti odborné organizace státní památkové péče vycházelo logicky zajištění příslušné úřední agendy, jeho hlavní pracovní náplní mělo být provádění záchranných archeologických výzkumů a stavebněhistorických průzkumů na roz-

Počátek činnosti archeologického oddělení je spojen s výzkumem na ploše obchodního domu Kotva v roce 1971 (foto Z. Helfert, 1971).

Práce v trasách a výkopech inženýrských sítí tvořila vždy velkou část náplně práce oddělení / odboru. Výzkum v trase plynovodu na Valdštejnském náměstí (foto J. Hlavatý, 2015).

ještě na Malém náměstí) žije již jen několik. Klíčová doba, kdy odbor zaujal respektované místo v archeologické památkové péči našeho hlavního města, zůstane spojena s populární „Řetězovou“, historickým palácem pánů z Kunštátu a Poděbrad. Tu postupně díky odchodu posledních

sáhlych stavebních projektech v historickém centru města. V té době se jednalo především o projekt výstavby pražské podpovrchové tramvaje, později změněné na regulérní metro, jejíž stavba měla zasáhnout centrum nejvýrazněji. Kapacita tehdy aktivně činných archeologických pracovišť, totiž Muzea hl. města Prahy a Archeologického ústavu AV ČR, nebyla pro zajištění tak závažného úkolu dostatečná. Tehdejší Archeologický ústav mohl poskytnout spíše jen metodickou pomoc (zde je nutné uvést zejména důležitou úlohu Miroslava Richtera, ve vlastním terénu pak Ladislava Hrdličky) a zajistit výzkum na několika vybraných lokalitách zásadního významu (Pražský hrad a Vyšehrad). Muzeum hl. města Prahy se naopak soustředilo na území „Velké Prahy“ do míst s výstavbou rozsáhlých obytných komplexů pražských sídlišť. Vzniklý problém s nedostatkem odborných kapacit pro výzkum centra si tak město muselo vyřešit samo. Zřízením samostatného archeologického úseku dalo základ pracovišti, které se dodnes věnuje zejména systematickému výzkumu a poznávání minulosti pražských historických měst.

Z ryze historického pohledu není padesát let nijak závratně dlouhá doba, nicméně pamětníků začátků činnosti archeologického odboru (tehdy

nájemníků odbor získal celou (dočasně společně s odborem ochrany přírody). Dům v Řetězové ulici také bude i nadále spjat s činností první generace odboru a zvláště se jmény Huberta Ječného, Vladimíra Martince, Heleny Olmerové, Vladimíra Piši a Ladislava Špačka. Až nostalgicky působí vzpomínka na měřičské oddělení o třech pracovnících. Mimořádně šťastnou okolností byla možnost prezentovat část palácového suterénu a v přízemí umístit výstavní prostory. Celý objekt byl obdařen nezanedbatelným geniem loci, který se přenesl i na kavárensko-vinárské zařízení na dvorku, ve své době hojně navštěvované osobnostmi kulturní sféry. V této etapě činnosti postupně přebírala hlavní roli v archeologickém odboru druhá generace archeologů (Jarmila Čiháková, Zdeněk

Zaměstnanci archeologického odboru – archeologové a dokumentátoři – na zahradě depozitáře na statku v Praze-Bohnicích v neúplné sestavě (foto F. Flek, 2010).

Dragoun, Michal Tryml) a nastupovala generace třetí (Jaroslav Podliska, Jan Havrda). Podstatnou změnu přinesl i přelom tisíciletí, po němž se sídlo celého ústavu spojilo v ulici Na Perštýně. Vedoucími pracoviště za dobu existence byli Vladimír Piša (1965–1984, Ladislav Špaček (1984–1992), Zdeněk Dragoun (1992–2008); v současnosti odbor vede Jaroslav Podliska (od 2009).

Za uplynulé období se na pracovištích archeologického odboru vystřídala dlouhá řada kolegů – specialistů i odborných pracovníků. Na tomto místě rezignujeme na uvedení reprezentativního výčtu jmen. Zaprvé proto, že bychom určitě na někoho zapomněli, zadruhé s ohledem na jedno z dalších zamýšlených čísel Staleté Prahy, které by mělo být minimálně z části věnováno právě jakési vzpomínkové galerii našich kolegů. Ta by se neměla dotýkat jen odborných pracovníků, ale měla by vzpomenout i osobnosti, které se podíleli na vlastním terénním výzkumu, ať již byli příslušníky specializované průzkumové čety Pražského stavebního podniku nebo byli zaměstnáváni prostřednictvím Studentského podniku. Tam se dostane patrně i na řadu zajímavých číselných údajů spjatých s činností odboru. Na tomto místě uvádíme pouze celkový počet evidovaných terénních akcí, který v současnosti přesahuje 1300 položek.

Dnes má naše pracoviště celkem 23 stálých pracovníků (někteří na poloviční úvazek), z toho 10 archeologů. Jeho zaměření spjaté především s historickým centrem Prahy a jeho kulturními památkami se výrazně nemění. Společně s prováděním terénních a stavebněhistorických výzkumů se v poslední době činnost odboru ve zvýšené míře zaměřuje na expertní práce spojené s evidencí a preventivní ochranou pražského archeologického fondu a zpracováním a publikací našich objevů. Podstatnou část technických pracovníků, kteří nám pomáhají při realizaci výzkumu a zpracování jejich výsledků, tvoří dnes zaměstnanci subdodavatelských firem.

Předkládané číslo Staleté Prahy se uvedenému výročí věnuje třemi příspěvky našich kolegů z příbuzných institucí, z nichž někteří jsou svědky činnosti pracoviště a mnohdy i jeho spolupracovníky málem od jeho začátků. V poněkud odlišné podobě zazněly tyto příspěvky na kolokviu k 50. výročí existence archeologického odboru, které proběhlo v červnu 2015. Potěšila nás aktivní účast řady významných archeologů i stavebních historiků.

Zdeněk Dragoun, Jaroslav Podliska, Michal Tryml

4. června 2015

Městská knihovna v Praze, malý sál
Mariánské náměstí 1, Praha 1-Staré Město

U příležitosti půlstoletí existence archeologického oddělení/odboru nynějšího pražského pracoviště Národního památkového ústavu proběhlo v příjemných prostorách přednáškového sálu Městské knihovny jednodenní odborné kolokvium na téma archeologického výzkumu historických měst. Akce byla pojata formou vyžádaných příspěvků za účasti domácích i zahraničních badatelů z oboru archeologie středověku a stavební historie. V jejich obsahu zaznělo ohlédnutí za uplynulým obdobím městské archeologie nejen v Praze, ale též úvaha na téma dosud nevyužitých možností a potřeb budoucího bádání o historických městech.

50 let
 ODBORU
 ARCHEOLOGIE
 NÁRODNÍHO PAMÁTKOVÉHO ÚSTAVU
 ÚZEMNÍHO ODBORNÉHO PRACOVISTE
 V HL. M. PRAZE

PRAHA MĚSTO ARCHEOLOGŮ

50 let archeologického výzkumu historického centra města

PROGRAM KOLOKVIA

9:30 – 10:00	neformální registrace, dopolední čaj a káva
10:00 – 10:10	<i>Ondřej Šefců / Jaroslav Podliska</i> > Přivítání účastníků
10:10 – 10:20	<i>Martin Tomášek</i> > Archeologie v NPÚ
Dopolední blok	
10:20 – 10:40	<i>Jan Klápště</i> > Archeologická památková péče a archeologické poznávání
10:40 – 11:00	<i>Ivana Boháčová</i> > 50 let systematického studia Prahy „pod Prahou“ a 50. výročí založení specializovaného pracoviště pražské archeologické památkové péče (stav a možnosti poznání předlokační Prahy)
11:00 – 11:40	<i>Jerzy Piekalski</i> > Tworzenie tożsamości średniowiecznych miast Europy Środkowowschodniej, Praga, Wrocław i Kraków
11:40 – 12:00	<i>Petr Sommer</i> > Archeologie, sakrální objekty a památková péče v Praze
12:00 – 13:10	pauza na oběd, odpolední čaj a káva
Odpolední blok	
13:10 – 13:30	<i>Rudolf Procházka</i> > K otázce transformace předlokačního osídlení v procesu vzniku středověkého města
13:30 – 13:50	<i>Michael Rykl</i> > Několik poznámek ke spolupráci SHP a archeologie
13:50 – 14:30	<i>Jarmila Čiháková / Zdeněk Dragoun / Jaroslav Podliska / Ladislav Špaček / Michal Tryml</i> > Ohlédnutí za uplynulým půlstoletím archeologického pracoviště NPÚ Praha
14:30 – 15:00	diskuse, zakončení kolokvia

 NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISTE
V HLAVNÍM MĚSTĚ PRAZE

Jerzy Piekalski (Universita Wrocław).
Všechny fotografie z kolokvia
F. Flek.

Ladislav Špaček.

Michael Rykl (Fakulta architektury
ČVUT Praha).